

‘ÇOCUK SESİ’ DERGİSİNİN İLK 50 SAYISI ÜZERİNE BİR
İNCELEME

AN INVESTIGATION OF THE FIRST 50 EDITIONS OF ‘ÇOCUK
SESİ’ PERIODICAL

Melike ERDİL*

Özet:

Bu araştırmada, ‘Çocuk Sesi’ dergisinin ‘kız ve erkek’ okurlarına yaklaşımı, pedagojik açıdan metinlerin ‘çocuğa göre uygunluğu’, haftalık yarışmalarda birinci gelen okurlara verilen ‘hediyelerin niteliği’ ve soyadı kanunundan önce okurlarının adını yazarken kullandığı ‘unvanların’ analizini yapmak amaçlanmaktadır. ‘Türk Cumhuriyet Tarihinin’ Latin harfleri ile ilk kez basılan ‘Çocuk Sesi’ dergisi üzerine yapılan incelemede dönemin tarihine de ışık tutan önemli bilgilere ulaşılmıştır. Araştırmada, ‘nitel araştırma yöntemi’ kullanılmıştır. Araştırma tekniğinde, ‘doküman incelemesi’ tercih edilmiştir. Elde edilen veriler, ‘cinsiyet’, ‘çocuğa uygunluk’, ‘hediyelerin nitelikleri’ ve ‘okur unvanları’ açısından dört farklı temaya ayrılmıştır. Araştırmanın sonucunda, ‘cinsiyet’ açısından ‘kız’ çocukları için ‘kâğıt bebek yapımı’, erkek çocuklar için ‘spor’ bölümü gibi her iki cinsiyetin de ilgi alanlarına yönelik onları memnun edecek konuların dergide yer aldığı sonucuna ulaşılmıştır. ‘Çocuk Sesi’ dergisinin, bazı metinlerinde geçen bazı cümlelerin pedagojik açıdan ‘çocuğa uygun olmadığı’ tespit edilmiştir. ‘Çocuk Sesi’ dergisinin okurlarına takdim ettiği hediyeler arasında ‘mini kuzu, tayyare piyango bileti, deniz mayosu, fotoğraf makinesi ve gramofon’ gibi farklı nitelikteki hediyelerin de verildiği saptanmıştır. 1928-1930 Yılları arasındaki sayıları incelenen derginin, henüz soyadını kanunu çıkmadığından dolayı okurlarının isimlerini ‘Hudut Tabur Kumandanı oğlu..., Tütün Fabrika Müdürünün kızı...’ şeklinde yazdıkları tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Türk Cumhuriyet Tarihi, Çocuk Sesi, İlk Çocuk Dergisi, Türk Çocuk Edebiyatı Süreli Yayınları.

Abstract:

This study aims to analyze the approach of ‘Çocuk Sesi’ magazine to its ‘female and male’ readers, the ‘convenience of texts to children’ in pedagogical terms, ‘the qualification of awards’ given to readers that ranked first at weekly competitions and the ‘titles’ readers preferred to use before the surname act. This examination on ‘Çocuk Sesi’ periodical which was published for the first time in

* Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Doktora Öğrencisi – Ankara melikeerdil@gmail.com

Latin Alphabet in 'the history of the Republic of Turkey' shed light on the history of its period. This study used 'qualitative research method.' The preferred study technique is 'document analysis.' The data obtained is classified into four themes including 'gender,' 'convenience to children,' 'qualifications of awards,' and 'reader titles.' It is concluded in this study that this periodical included subjects that would satisfy both genders such as 'paper doll works' for 'girls' and 'sports' section for 'boys' in regards to 'gender theme.' It is confirmed that some sentences seen in some texts of 'Çocuk Sesi' periodical were not 'convenient for children' in pedagogical terms. Gifts given by 'Çocuk Sesi' periodical to its readers include different types such as 'little sheep, tayyare lottery ticket, swimsuits, photograph machine and gramophone.' Examining the editions in 1928 - 1930, it is established that some readers wrote down 'Son of Border Battalion Commander...', 'Daughter of Tobacco Factory Manager...' as their titles because the surname act was not in enacted yet.

Key Words: History of the Republic of Turkey, Çocuk Sesi (The Voice of Children), First Children's Periodical, Turkish Children's Literature Periodicals.

GİRİŞ

Çocuk edebiyatı terimi, geçtiğimiz yüzyılın başlarında ortaya çıkmış ve "hedef kitle olarak çocuğu alan bir duyarlılığın ifade biçimi" anlamında kullanılmıştır. Alan olarak, gelişme ve yetişme çağındaki çocukların dil düzeyine, duygu ve düşünce dünyasına, anlama ve kavrama becerilerine seslenen bu edebiyata çocuk edebiyatı denilmiştir (Arıcı, 2016, s.v).

Sever (2007, s.9) ise çocuk edebiyatını, erken çocukluk döneminde başlayıp ergenlik dönemini de kapsayan bir yaşam evresinde, çocukların dil gelişimi ve anlam düzeylerine uygun olarak duygu ve düşünce dünyalarını sanatsal niteliği olan dilsel ve görsel iletilerle zenginleştiren, beğeni düzeylerini yükselten ürünlerin genel adı olarak tanımlamaktadır.

Çocuk edebiyatında, çocukların gelişim dönemleri ve yaş gruplarına yönelik kitap tasnifinin de yapılması gerekmektedir. Seven (2010, s.110-114 akt. Çiftçi, 2013, s.129), çocuk kitaplarını "tanıma ve algılama kitapları", "kabartma ve otomatik fırlayan sayfalı kitaplar", "tekerleme ve yuva şarkısı kitapları", "resimli ninni kitapları", "ABC kitapları", "sayı kitapları", "kavram kitapları", "resimli kitaplar", "sesli kitaplar", "okul öncesi faaliyet kitapları" (3-6), "okuma yazamaya hazırlık kitapları" şeklinde tasnif etmektedir.

Çocuğun kendi cinsinden arkadaşlara yöneldiği bu dönemde bu yönelmenin nabızı tutularak bu durum bir imkâna dönüştürülmelidir. Erkeklerin bu yaştan itibaren serüven ruhu gelişirken, kızlarda daha çok

düşsel öğelerle romantizm baskın bir hal alır (Akbayır, 2005, s.194). Bu dönemin kitapları, genel olarak öykü kitaplarının yanında fabl, şiir, çizgi roman, doğa ve fen olaylarıyla ilgili kitaplardır. Kişilik gelişimin ergenlik kavramıyla bulunduğu bu yaş grubunda, ergenlik gelişimine paralel bir şekilde edebî gelişimin de sağlanması gerekir (Çiftçi, 2013, s.134).

Çocuk edebiyatına özgü süreli yayınlar incelendiğinde, bu alanda çocuklara yönelik yayınların yine Tanzimat döneminde başladığı görülmektedir. Bu sahada ilk çocuk dergisi Mümeyyiz (1869) olmuştur. Dergi her sayıda çocuklar için haberler, bilmeceler, roman tefrikaları, ahlâkî yazılar yayınlamıştır. Mümeyyiz'in ardından yeni harflerin kabulüne kadar yayınlanan diğer çocuk dergileri veya çocuklara da hitap eden dergiler son yıllarda yapılan bazı titiz çalışmalar sonucunda ortaya konmuştur. Bu çalışmalardan biri olan Eski Harfli Çocuk Dergilerinde Cüneyt Okay tespit ettiği 49 çocuk dergi-gazetesini, İsmet Kür ise Türkiye'de Süreli Çocuk Yayınları adlı çalışmasında tespit edebildiği 28 süreli yayını tanıtmaktadır (Çıkla, 2005, s.96).

Bu araştırmada, Türkiye Cumhuriyetinin Latin harfleri ile basılan ve ilk çocuk dergisi olan '*Çocuk Sesi*' üzerine bir değerlendirme yapılacaktır. 1 Kasım 1928 tarihinde yapılan '*Harf Devrimini*' takip eden 2 ay içinde çalışmaları tamamlanan ve Türkçe Latin harfleri ile 29 Kânunevel (Aralık) 1928 tarihinde '*perşembe*' günü çıkarılan ilk çocuk dergisi, '*Çocuk Sesi*' olmuştur.

'*Çocuk Sesi*' dergisi ilerleyen sayılarında derginin '*perşembe*' günü yerine '*pazartesi*' günü çıkarılacağını ise şu şekilde ifade etmektedir "*Bundan sonra gazetemiz pazartesi günleri çıkacaktır (sayı, 7, s.2).*" '*Çocuk Sesi*' bir '*süreli bir dergi*' olmasına rağmen bazen '*gazete*' olarak yazıldığı da dikkat çekmektedir.

'*Çocuk Sesi*' dergisi lisede okuyan öğrencileri unutmadığını da şu sözlerle ifade etmektedir: "*Eğer yaşınız büyükse Çocuk Sesi sizi doyurmuyorsa pek yakında liseye geçen dostlarımız için de ayrıca yeni ve güzel bir mecmua neşredeceğiz (sayı, 49, s.7).*"

'*Çocuk Sesi*' dergisinin incelenen ilk 50 sayısında, bir çocuk dergisi olmasının yanı sıra çok farklı konulara ya da ifadelere de yer verdiği görülmektedir.

1. 'ÇOCUK SESİ' DERGİSİ

1.1. 'Çocuk Sesi' Dergisinde 'Çocukların İlgi ve İhtiyaçlarına Yönelik Bilgiler'

Öncelikle 'Çocuk Sesi' dergisine göre 'gürbüz çocuk' olabilme kriterlerini inceleyecek olursak;

"Ben gürbüz bir çocuğum çünkü:

1-Her sabah uyanınca yataktan fırlarım.

2-Musluğa koşar, yüzümü temizce yıkarım.

3-Kulaklarımı temizlerim.

4-Dişlerimi fırçalarım.

5-Sıkı elbiseler ve ayakkabılar giymem.

6-Bahçede koşar, oynarım.

7-Futbolu on yedi yaşından sonra oynayacağımdan lâstik topa oynarım.

8-Tozlu yerlerde dolaşmayı sevmem.

9-Toprakla oynayacağıma kum oyunları daha çok hoşuma gider.

10-Terli iken su içmem.

11-Banyo çok hoşuma gider.

12-Yazın hemen her gün denize girerim.

13-Sınıftan çıktıktan sonra pencereleri açarım.

14-İki açık pencere arasında durmayı sevmem.

15-Daima güneşli yerlerde dolaşırım.

16-Yatak odamda yaz, kış gecelerinde bile pencereimin üst tarafını bir karış aralık bırakırım.

17-Çünkü temiz havanın vücuduma en elzem bir ihtiyaç olduğunu bilirim.

18- Şımarıklığı geçmemek üzere daima güler, koşar, oynarım. Çünkü ben bir gürbüz çocuğum (sayı, 38, s.12)."; "Bütün çocuklar bakımlı olmalıdır. Bütün çocuklar gürbüz olmalıdır (sayı, 17, s.2)." Bu ifadeler üzerine derginin, 'örnek bir çocukta bulunması gereken özelliklerin' neler olduğu hususunda çocuk okurlarına mesaj vermeye çalıştığını söyleyebiliriz.

Derginin 23.sayısında ise artık çocuk okurlarının da kendi yazılarına yer verileceği belirtilmiştir: "Çocuk Sesi'nin 23 üncü numarasında sizin sahifenizi bulacaksınız. Sizin yazdığımız şiir ve hikâyeler, sizin yaptığımız resimlerle bu sahife bir şaheser olacaktır (sayı, 23, s.4)."

‘Çocuk Sesi’ dergisi, okurlarına özel bir kart çıkaracaklarını ve bu kartı farklı alanlarda da kullanabileceklerini ise şu sözlerle ifade etmektedir: “Çocuk Sesi Kartları: Gazetecilerin gazeteci kartları: mebusların birer mebus kartı var... Küçük Çocuk Sesi okuyucularının da Çocuk Sesi kartları olacaktır... Evvelâ size âlâ bir hüvviyet cüzdamı olacaktır. Çünkü bu kartın üzerinde sizin fotoğrafınız, sizin isminiz ve sizin adresiniz bulunacaktır. Bir seyahate çıktınız. İşte sizin hüviyetinizi ispat eden bir vesika... sayı, 33, s.8).”

Dergi, maddi durumu iyi olmayan çocukları da düşünmektedir ve okurlarına da bu hususta duyarlı davranmaları gerektiğini ise şu sözlerle ifade etmektedir: “Fakir Çocuklar: İstanbul’da kış dolayısıyla aç ve fakir çocuklar pek çoğalmıya başladı. Köprü üstünde yalınayak, yetim yavrulara tesadüf ediyoruz. Bu sayfaları okuyan çocuklar arasında da belki aç kalan yalınayak, elbisesiz ve kasketsiz çocuklar da vardır. Onları düşününüz. Beş kuruş verip şu cicili Çocuk Sesi’ni alıp okuyamıyorlarsa siz kendi Çocuk Sesi’nizi okuduktan sonra onlara da uzatınız. Ey sevgili Çocuk Sesi yavruları: Fakir çocukları unutmayınız (sayı, 32, s.13).”

Derginin, kendilerine gelen mektupların gönderiminde alıcılara direkt ulaşması konusunda da hassasiyet gösterdiği görülmektedir. Bu hassasiyetlerden biri de “Dikkat” başlığı adı altında şu şekilde ifade edilmektedir: “Gerek geçen sayımızda, gerek bu nüshamızda mükâfat kazanıp da mektep adresleri yazılı olan karilerimiz bize ev adreslerini bildirsinler. Hediyelerini oraya gönderelim (sayı, 42, s.15).”

Derginin, “Postakutusu” başlığı altında okuyucuların olası merakına cevap vermekle kalmayıp sorun yaşanan durumları da dile getirdiği görülmektedir; “Tekirdağ Ortamektebinden Hilmi Beye: Piyale, Kanlı Akşan, Miras. Yanardağ Suda Halkalar kitapların hepsi postaya verildi. Alıp almadığınızı bize bildirin. Biz karilerimizin her dediğini yapıyoruz. Bir daha posta ücretini de unutmayınız oğlum. Pulları da posta pulu olarak gönderiniz. Son gönderdiğiniz pullar evvelce istimal edilmiş. Gece vakti biz görmedik. Kitapçıya bizi mahcup ettiniz. Pulu iade ediyoruz. Lütfen değiştiriniz.”; “34-üncü mektepten Ömer Faruk Beye: Tabii değil mi ya! Şiiri siz yazacaksınız (sayı, 30, s.11).”

1.2.‘Çocuk Sesi’ Dergisinde ‘Hayat ve Dünya Bilgisi’

‘Hayat ve Dünya Bilgileri’ bölümünde derginin çıkarıldığı yıllar (1928-1930) dikkate alındığında insanlar arasında renk ayrımına gidildiği yazılan metinlerden anlaşılmaktadır; “Sarı derili insanların en belli başlı yiyeceği olan pirinç hararet ve rutubete çok muhtaç bir nebattır (sayı, 35, s.8).”;

"Siyah çocuk (Afrikalı) bağırdı! (sayı, 5, s.3); "-Ah! Açgözlü zenci..."; "Dünya üzerindeki siyah ırka mensup insanlar 150 milyondur." Bu ifadelerden, 1928-1930 yılları arasında, insanları ten renklerine göre ayırmanın 'yadırganmadığı' görülmektedir.

Yine 'Hayat ve Dünya Bilgileri' bölümünde 'Tozların İnfilâkı' başlığı altında; "Hiçbir sene yoktur ki maden kuyularında acıklı ve korkunç kazalar olmasın. Bunlar ya Grizu neticesi yahut kaçınması mümkün olmayan tozlar sebebi ile oluyor. Grizu infilâklarının nasıl olduğunu çok defa işitmiş, öğrenmişsinizdir (sayı, 35, s.9)." Türkiye ve dünya genelinde yaşanan maden kazalarının her sene yaşandığının ima edilmesi dikkat çeken bir diğer önemli husustur.

Dönemin içinde bulunduğu koşullar dikkate alındığında ısıtma ve ısınma aracı olarak da kullanılan doğalgazdan önce Türkiye'de sobanın kullanıldığı görülmektedir; "Git bunu içeri odadaki sobada kurut (sayı, 47, s.13)."

1.3. 'Çocuk Sesi' Dergisinde 'Mektepliler Haftası'

1928-1930 Yılları arasında çıkarılan derginin incelenen ilk 50 sayısında, 'Mayıs' ayının başında 'Mektepliler Haftasının' kutlanıldığı görülmektedir. 'Mektepliler Haftasına' girildiğinde ise öğrenciler için yazılan bir marş olduğu tespit edilmiştir. "İlk Mektepliler Marşı; Gür sesimiz yükseldi/ Şarkımız tuttu arşı/ Çınlıyor dört bir yanda/ Genç mektepliler marşı ...(sayı, 46, s.4)."

1.4. 'Çocuk Sesi' Dergisinde '23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı' Kutlamaları

'23 Nisan Çocuk Haftası' başlığı altında yer alan; "23 Nisan için bütün Türkiyede büyük hazırlıklar yapılmaktadır. 23 Nisan millet ve mektepliler bayramı çok yüksek olacaktır. Bunun için İstanbul Türk ocağında da çocukların idaresi altında müsamereler, konserler verilecektir. Türk Ocağını 23 Nisandan itibaren bir hafta müddetle çocuklar idare edecektir. Mekteplerden ayrılan çocuklar 20 kişidir. Bunlardan 10 çocuk müsamere, 10 çocuk balo komitesine dâhildir... Bugün küçük yaşlarına rağmen Türk Ocağını idare edecek olan çocuklar kendi aralarından reis, müdür, muhasip, kâtiplerini ayırmışlardır. Kendilerine muvaffakiyet temenni ederiz (sayı, 17, s.2)." 1928-1930 yılları arasını kapsayan bu çalışmada o dönem Türkiye genelinde '23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı' kutlamalarının büyük bir coşku ile yapıldığı ve bu kutlamalarda İstanbul Türk Ocağı Merkezinin de bir hafta süre ile geçici olarak yönetimini 'çocuklara' bıraktığı dikkat çekmektedir.

1.5. ‘Çocuk Sesi’ Dergisinde ‘Türklük Bilinci’

Abdullah Ziya tarafından yazılan ‘Orhon Kitabeleri Kahramanı Gültekin’den Bir Parça’ isimli metinde yer alan; “...Siz Türkler kurdu hele kurt oğullarını Asenaları çok seversiniz! Duydum ki Asenalardan kutlu hanın yürüdüğü yolda oğulları ve kardeşleri de yürüyeceklermiş. Benim kurdun adı da Asena’dır... (1) Asena- Ergenekon’dan Türkleri kurtarıp ecdadımızın öcünü alan demircinin adıdır. Onun sülalesinden gelen hanlara Asena oğulları derler. Çincesi de Cene’dir (sayı,35, s.7).” Derginin, 1930 yılında basılan 35. sayısında ise Türk milliyetçiliğine ve Türk ideolojisine yer verildiği görülmektedir.

Dergide, yer alan metinlerden birinde ise Mehmetçiğin gücünün ve kudretinin ön plana çıkarıldığı görülmektedir; “Kumkale önünde harbe tutuşan bu düşman kuvvetleri, karşısındaki Türk süngüsünün, Mehmetçiğin, otuz iki dişi sağlam bir er olduğunu daha ilk temasta görüyorlardır (sayı, 42, s.8).”

Osman Nuri tarafından yazılan ‘Türk Çocuğuna’ isimli şiir metninden alınan bir dörtlükte;

*“Vatanı Gazi gibi sen de kurtaracaksın,
Damağındaki kanda her şeyi bulacaksın!
Bir tarih olan ömrü bittiği yerde başlar,
Bu koca Türk önünde eğilin en genç başlar! (sayı, 35, s.4)”*

Bu dörtlük incelendiğinde ise ‘Türk önünde eğilin ey genç başlar!’ sözü ile de Türkleri diğer milletlerden üstün kılan bu ifade dikkat çekmektedir

Aka Gündüz tarafından yazılan ‘Çocuk Marşı’ başlıklı metinden alınan bir dörtlükte ise; “Türk çocukları! Türk çocukları’, Gözler ileri! Başlar yukarı, Yarınki hayat yurt ufukları, Her şey sizindir Türk çocukları! (sayı 21, s.5).” Bu dörtlük incelendiğinde ise ‘Her şey sizindir Türk Çocukları!’ ifadesi ile de Türk çocuklarının faydalanabileceği imkânlara (her şey) erişmeye muktedir oldukları şuru verilmeye çalışılmaktadır.

‘Postakutusu’ başlığı altında yer alan; “Dariüşşefaka’dan Hüsamettin Beye: 1-16 yaşına kadar olan çocuklara, sinama Maarif Vekâleti tarafından menedildiğinden dediğinizi yapamıyorduk. Mamefih düşünüyoruz (sayı, 31, s.11).” Bu ifade incelendiğinde Maarif Vekâletinin, 1-16 yaş arasındaki çocuklara, sinemayı yasakladığı sonucuna ulaşılmaktadır. Maarif Vekâletinin yasaklama nedenine dair bir gerekçe ise metinde yer almamaktadır.

1.6. 'Çocuk Sesi' Dergisinde Bir Süreli Metin Olan 'Afacan'ın Monoloğu'

Derginin kendi çıkardığı kurgusal bir karakter olan Afacan tarafından yazılan 'Afacan'ın Monoloğu' başlıklı metinde; "Akşam sofrada, annemin o cici elleriyle yaptığı birçok nefis yemeklerle beraber benim çok sevdiğim, üstüne âlâ sarmısaklı Silivri yoğurdu dökülmüş tatar böreği de vardı (sayı,24-25, s.17)". Dönemin yoğurt ve börek gibi beslenme anlayışının günümüzde de devam ettiğini söylememiz mümkündür. 'Silivri Yoğurdunun' meşhur olmasının nedeni ise yoğurt yapımında manda veya keçi sütünün tercih edilmesinden dolayı diğer yoğurtlara göre daha lezzetli bulunmaktadır. Günümüzde de bu geleneği devam ettirmek amacıyla Silivri Belediyesi, tarafından bu yıl '57.Silivri Yoğurt Festivali' düzenlenecektir.

1.7. 'Çocuk Sesi' Dergisinde 'Günlük Hayata İlişkin Bilgiler'

'Çocuk Sesi' dergisinde dönemin gıda satış fiyatları hakkında da bilgi edinilmektedir; "Bilirsiniz ben hesaptan gayet iyi anlarım. Yomurtanın dört kuruşa, fasulyenin 45 kuruşa, Silivri yoğurdunun tam altmış kuruşa satın alındığını... çok iyi hesap ederim (sayı, 24-25, s.17)."

Dergide yine dönemin tüketilen temel gıdaları hakkında bilgi edinilmektedir; "Odacıbaşı orada; şimdi neredeyse uyuyacak. Çok yoğurtlu cacık mı yedi, ne? (sayı, 24-25, s.15)."; " 'Küçük Hanım sepetinizde ne var?'-'Babamla benim ekmekle peynirimiz.' (sayı, 24-25, s.3)."; "Birbirlerine: 'Tereyağı nerede?', 'Kaymağı da unutmayalım?', 'Yumurtalar çok pişmesin!' diyorlardı (sayı, 39, s.3)." Bu cümlelerde geçen yemek isimleri incelendiğinde, günümüzde de bu beslenme tarzının devam ettiği ancak geçmişteki sağlıklı beslenme tarzının yerini günümüz koşullarında fast-food beslenme tarzına bıraktığı görülmektedir. Bu durum, günümüzde 'organik' olduğu iddia edilen besinlerin, maliyeti yüksek bir fiyatla satılmasına neden olmaktadır.

20 Şubat 1930 Perşembe günü 33. sayısı çıkan dergide 'portakalın bolluğu ve fiyatı' hakkında 'haber niteliğinde bir bilgi' paylaşıldığı görülmektedir; "İstanbul'a son ayda pek çok portakal gelmiştir. Fakat o kadar çok ve bol olarak gelmiştir ki içinde 100 portakal bulunan bir sandık 80-100 kuruşa gelmektedir. Bu sene Türkiye'de 25-30 milyon adet portakal hasılatı olmuştur (sayı, 33, s.14)."

Yine aynı metinde Türkiye'nin Rusya'ya 'portakal ihracatı' yaptığı da anlaşılmaktadır; "Şimdiye kadar portakal bu derece çürümemiş ve ucuzlaşmamıştı. Fakat Rusya'ya sevk edilmek üzere getirilen memleketimiz portakallarını Rusya kabul etmemiş ve bu portakal faciası meydana

gelmiştir. Belki bu sayfayı okuyan karilerimiz arasında memleketine bu sene portakal oğramıyan yerler de vardır. Biz yollarımız olsaydı ve her yere bu mahsul sevk edilseydi, herkes ikişer adet yeseydi Rusya bizden ister portakal alsın, ister almasın hiçbir zararımız olmazdı diyoruz. Siz bu fikrimize ne dersiniz (sayı, 33, s.14)?”

Derginin, yerli Ankara Tiftik Keçisinin, İngilizler tarafından Güney Afrika’da üretilmesine karşı tepkisi ise şu şekildedir: “Ankara tiftik keçilerinin tüyü de makbuldür. Fakat ne yazık ki hiçbir yerde cinsi bulunmayan bu hayvanlarımızı İngilizler Cenubi Afrika’da yetiştirmeğe başlamışlar. Bize gelecek para onların cebine akmağa başlamıştır (sayı, 31, s.13).”

Dergide, Karaköy ve Galatasaray semtleri arasındaki taksi ücretleri hakkında da bilgi verildiği görülmektedir; “... otomobillerin insanı bazen Karaköy’den Galatasaray’a 48, bazen 68 kuruşa götürdüklerini çok iyi hesap ederim (sayı, 24-25, s.17).”

1.8. ‘Çocuk Sesi’ Dergisinde ‘Türkiye’nin Nüfusu ve Hedeflenen Nüfus Sayısı’

‘Çocuk Sesi’ dergisinden aynı zamanda 1930 yılına dair Türkiye Cumhuriyetinin nüfusu hakkında da bilgi edinilmektedir; “14 Milyon nüfusumuz olduğuna göre her kişiye 1 portakal isabet etmektedir. Eğer yollarımız muntazam olsa ve portakal ihracatı yalnız İstanbul ve civarına inhisar etmese ve bir gün içinde herkes iki adet portakal yese sarfiyat derhal yerini bulacaktır. Fakat Türkiye’nin her yerine gitmiyen portakallar yalnız İstanbul’a yığılıyor ve bu kadar bolluk karşısında sarfedilmeyen portakallar çürüyor, tüccarlara zarar veriyor (sayı, 33, s.14).” Bu yazının, bir çocuk dergisi olan ‘Çocuk Sesinde’ yalnızca çocuklara bilgilendirici, öğretici ve eğlendirici metinler vermekle kalmayıp çocuklar haricinde Türk milletine de ekonomik bir haber niteliğinde mesaj verdiği görülmektedir. Zira portakalın bolluğu, ucuzluğu ve israfı hususunda bir çocuğun, bir yetişkin gibi bu sorunu çözmeye muktedir olması beklenebilir mi?

Dergi, o dönem 14 milyon olan Türk nüfusunda ulaşılması hedeflenen sayıyı ise şu şekilde belirtmektedir: “23 Nisanda Türk yavrularına verilen ehemmiyet bütün dünyaya ispattır. 23 Nisandan maksat bütün Türk çocuklarının Gürbüz yetişmesi için çalışmaktır. 14 milyon olan Türk nüfusunun yarın 40 milyon olabilmesi için ancak Gürbüz Türk Çocuklarının yetişmesine bağlıdır... Asya’yı bir baştan bir başa zapteden ki Türkler bu kuvvetlerini açık havada yetişen Gürbüz Türk cengâverlerinin kuvvetine borçlu idiler (sayı, 38, s.8).”

1.9. 'Çocuk Sesi' Dergisinde ' Dört Mevsim Bilgisi'

'Çocuk Sesi' dergisinde mevsimler arası geçiş de vurgulanmaktadır. 'Bahar' başlıklı metinde, "Artık güzel bahara giriyoruz. Sevgili vatanımızın bereketli toprakları yeni mevsimin güzelliğiyle dolacak (sayı,16, s.2)." cümlesinden 'bahar' mevsimine geçildiği anlaşılmaktadır.

"Hayat ve Yurt Bilgisi" bölümü altında 'Bursa'da Uludağ' başlığı altında yer alan, "İstanbul'a ve Anadolu'nun bazı yerlerine henüz kar düşmedi. Fakat şarkta Erzurum taraflarına ve Toros dağlarının yüksek kısımlarına kar yağmıştır. Geçenlerde İstanbul'a yağın şiddetli yağmurlar esnasında Bursa'da Uludağ sırtlarına da kar düşmüştür (sayı, 29, s.4)." Bu ifadeler ile mevsimin 'kış' olduğu ve bölgeler arasındaki 'hava durumu' hakkında bilgi verildiği de görülmektedir.

Enver Arif, tarafından yazılan "Yaz ve Biz" başlığı altında yer alan, "Güzel yaz geldi, geçiyor. Her tarafa güneşinin zıyasını güle güle serpen bu güzel mevsim bütün insanları kırlara attı. Nisan, mayıs aylarından beri mahsulünün olmasını bekleyen çiftiği ancak yaz güldürdü (sayı, 43, s.8)." Bu ifade ile de 'yaz' mevsiminin yaşandığı anlaşılmaktadır.

Derginin, Aralık sayısında, 'Aralık' ayının ilk 10 günü beklenen hava durumu tahminleri ve günlerin süresi hakkında takvim sayfaları niteliğinde bilgi verdiği de görülmektedir: "Günlerin Rasadı: 10 Kânunevvele kadar günler nasıl geçecek? 1 Kânunevvel Pazartesi: Günlerimiz bugünden itibaren sabah bir dakika akşam da bir dakika kısalır. Bugün havanın soğuk olması beklenebilir. 2 Kânunevvel Salı: Günler bugünden itibaren yalnız sabahları bir dakika kısalır. 3 Kânunevvel Çarşamba: Günler sabah bir dakika, akşam bir dakika kısalır. 4 Kânunevvel Perşembe: Bugünden itibaren günler sabahları iki dakika kısalır. 5 Kânunevvel Cuma: Günler yine yalnız sabahları bir dakika kısalır. 6 Kânunevvel Cumartesi: Günler sabah bir dakika, akşam bir dakika kısalır. 7 Kânunevvel Pazar: Bugün fırtına olması alâmetleri vardır. 8 Kânunevvel Pazartesi: Yaprak dökümünün son günüdür. 9 Kânunevvel Salı: Bugün hava dünkü gibidir. 10 Kânunevvel Çarşamba: Bugün bütün çocuklar Çocuk Sesi'nin 51 inci sayısını neş'e ile okurlar (sayı, 50, s.10)."

Yine derginin, günümüzde 'haber niteliği' taşıyan bir olayı dergisine konu aldığı ve okurlarından da bu konu hakkında yardımcı olmalarını istediği görülmektedir: "İzmir sular içinde; Aziz çocuklar, bir büyük felâket güzel ve sevgili İzmir'i hüznün ve mateme boğdu. Aziz çocuklar Türkiye haritasına bakınız. On beş yirmi gün evvel İstanbul'a gelen telgraflar İzmir'de büyük bir felâket Türkiye'nin en güzel yurdunu, bu güçlü diyarını

yıkılmış, harap etmişti. Zavallı İzmir, felâketlerden felâkete yuvarlanıyordu. On sene evvel Yunan işgali, üç dört sene evvel zelzeleler... Ve nihayet sellerin, suların taşması... Hilâliahmer (Kızılay) bu felâketzedelere yardıma koştu. Fakat siz de sınıfınızda iane olarak biriktireceğiniz paraları Hilâliahmer vasıtası ile İzmir’de felâkete uğrayan kardeşlerimize gönderecek olursanız en büyük yardımı yapmış olursunuz (sayı, 48, 1).”

‘Hayat Bilgisi’ bölümünde ‘Sonbahar’ başlığı altında yer alan; “Bu mevsimde neler oldu? Yazın sıcaklığı gitti. Havalarda gündün güne soğudu. Bazı sabahlar sis düştü. Rüzgâr serinleşti. Hava bulutlu olduğu günler ekseriya yağmur yağdı... Bu mevsimde ağaçlar, çiçekler yapraklarını döktüler (sayı, 26, s.4).” İlkbahar, yaz, sonbahar ve kış mevsimlerine geçişlerin yer aldığı yukarıdaki cümleler incelendiğinde çocuk okurların yaşadıkları mevsimler hakkında bilgi edinmelerine yardımcı olabilecek ifadelerin yer aldığı görülmektedir.

‘Hayat Bilgisi’ bölümünde yine ‘Sonbahar’ başlığı altında yer alan; “Kavun, karpuz zamanı geçti. Elma ve armutlar toplandı. Şimdi yeni gelecek en güzel mevsimlik yemiş elma, ayva ve kış armududur (sayı, 26, s.4).” Derginin, mevsiminde yenilecek meyveler hakkında verilen bilgiler ile çocuk okurlara hangi mevsimde hangi meyvelerin tüketilmesi gerektiği konusunda da bilgilendirici bir tutum içinde oldukları görülmektedir.

Derginin, 37.sayısı yayımlanan 1930 yılı ‘Nisan’ ayında ise bu ayda yetişen çiçekleri, sebzeleri ve meyve ağaçları hakkında çocuk okurlarını da bilgilendirdiği görülmektedir: “Bu ay yetişen çiçekler şunlardır: Şebboy, fulya, menekşe, sümbül, leylâk, zambak, lâle, nergis, hercai, gelincik, papatya. Bu ay yetişen sebzeler de şunlardır: Bakla, kabak, salata, enginar, bezelya. Bu ay çiçek açan meyve ağaçları şunlardır: Erik, badem, kiraz, şeftali. Kızılçık bunlardan en evvel çiçek açar, en sonra meyva verir (sayı, 37, s.5).”

Enver Arif, tarafından yazılan “Yaz ve Biz” başlığı altında ise şu ifadeler yer almaktadır: “Bize her şeyi veren tabiattan kaçmamalıyız. Sıhhatimizi kaybetmemek için tabiata sokulmalıyız. İnsanlar tabiatten uzaklaştıkça sıhhatlerini kaybederler. Bunun konuşunuz ey çocuklar: Onun temiz rüzgârlarla dolu dağlarına! Onun mavilikler içinde parıldayan denizine... Ondan neşe, sıhhat, tazelik isteyin (sayı, 43, ss.8-9).” Enver Arif’in bu yazıda ise çocuk okurlarına, ‘tabiat sevgisini’ aşılamayı amaçladığını söyleyebiliriz.

1929 Yılında derginin 27.sayısında ise yurdumuzda ‘yaban ördeği’ avının yapıldığı belirtilmektedir; “Boğaziçi’nde Haliç’te ve yurdumuzun

ekseri nehir ve ırmak kenarlarında, sazlıkları arasında yaban ördeği avı çok güzeldir (sayı, 27, s.4)." 89 yıl önce, Boğaziçi ve Haliç'te 'yaban ördeği' avının yapıldığı görülmektedir.

1.10. 'Çocuk Sesi' Dergisinin 'Dünya Ülkelerine Bakış Açısı'

'Çocuk Sesi' dergisinin diğer ülkelere bakış açısı incelendiğinde; *"Amerika'da her şey iyi fakat bizim sevgili Türkiyemizin şimendifer ağlarında rahatça gezmek her halde daha hoş değil mi (sayı, 26, s.5)?"*; *"Amerikalılar dünyada her şeyin şampiyonudurlar. Dünyanın en süratli trenleri de herhalde Amerika'dadır dersiniz değil mi? Hayır, en süratli trenler Avrupa'dadır (sayı, 27, s.5)."*; *"Uludağ otelinin manzarası İsviçre dağlarından çok güzeldir. İsviçrede şehirlerden itibaren –denize göre değil- dağları irtifa 1.000 metredir. Halbuki Uludağ oteli 1930 metredir... Bursa valisi Vefik B. Uludağ'ı İsviçre dağlarına benzetmek için çok çalışmaktadır (sayı 29, s.4)."* Bu ifadelerde Türkiye'nin önemi ve değeri ön planda tutulurken, *"Sizin de Avrupa mecmuaları şeklinde bir gazeteniz bulunsun (sayı 44, s.9). "19 uncu sayımız çok nefis hikâye ve resimlerle ve tefrikamızın en heyecanlı kısmı ile renkli bir kap içinde 12 sayfa olarak çıkacaktır. Avrupa mecmualarından farksız olarak çıkacak olan bu sayıda...(sayı,18, s.8)."* ifadeleri ile de Avrupa'daki matbaa kalitesinin üstünlüğünden bahsedilmektedir.

1.11. 'Çocuk Sesi' Dergisinde 'Türkçenin Önemi'

Derginin 43. sayısında 'Faydalı Bilgiler' başlığı altında *'dünyada en ziyade konuşulan lisanların sıralaması'* yapılmıştır. Bu sıralamaya göre Türkçenin 43 milyon insan tarafından konuşulduğu belirtilmektedir: *"Dünyada en ziyade konuşulan lisanlar sırası ile şunlardır: 125 milyon İngilizce, 90 milyon Rusça, 75 milyon Almanca, 55 milyon Fransızca, 45 milyon İspanyolca, 43 milyon Türkçe, 30 milyon İtalyanca sayı, 43, s.14)."*

1.12. 'Çocuk Sesi' Dergisinde 'Dünya Edebiyatının Yeri'

'Çocuk Sesi' dergisinin, 'Dünya Edebiyatı' bünyesinde yer alan 'Rus Şair Puşkin'e' ait bir metne de yer verdiği görülmektedir. Puşkin'in hikâyesi, 'Meşhur Hikâyeler' başlığı altında yer almaktadır; *"Rus Şair Puşkinden-Balıkçı ile Altın Balık (sayı, 49, ss.8-9)."*

1.13. 'Çocuk Sesi' Dergisinde 'Türkiye-Yunanistan İlişkileri'

Dergide, Türk denizaltı ile Yunan denizaltının rekabet ettiği ise şu ifadelerden anlaşılmaktadır; *"Bu tefrikamızı büyük bir heyecan içinde takip*

edeceksiniz. Zira Türk tahtelbahirile yunan tahtelbahirleri büyük bir rekabet ile bütün dünyayı dolaşıyorlar (sayı, 49, s.6)."

1.14. 'Çocuk Sesi' Dergisinde 'Dönemin Yabancı Dili Fransızca'

Derginin, 1928-1930 yılları arasında incelenen ilk 50 sayısında, günümüzde yabancı dil dersi olarak okutulan 'İngilizce' yerine 'Fransızcanın' öğretildiği görülmektedir; "Bu sene Orta mektebe geçiyorum. Tatilimi gelecek sene Fransızca dersinde sıkıntı çekmemek için bir hususi muallimden Fransızca ders almak ve kısmen de şehrimizin güzel fotoğraflarını çekerek fotoğrafçılık öğrenmekle geçireceğim (sayı, 42, s.5)."

1.15. 'Çocuk Sesi' Dergisinde 'Dönemin Ders İsimleri'

Sevim'in ablası Nevin'e yazdığı mektupta ise 1928-1930 yılları arasında Türkiye'de okutulan ders isimlerine ulaşılmaktadır: "Biricik ablacığım, sevgili muallim beyimiz karnelerimizi verdi. Notlarımı söylüyeyim mi söylemiyeyim mi? Haydi söylüyeyim: Resim-el işi=orta, Musiki=orta, cimnastik=iyi, hesap-hendese=iyi, Hayatbilgisi=iyi. A... Türkçe notumu doğrusu kendimden bile kıskanıyorum, tamam çokkk i...yi... Notlarımda niçin mi fena yok? Çocuk Sesi mecmuasını her çıkışta özene özene okuyorum da ondan (sayı, 31, s.7)."

1.16. 'Çocuk Sesi' Dergisinde 'Farklı Milletlerden Ünlü Bilim İnsanları'

Derginin 1930 yılında çıkan 37.sayısında, 'ünlü mucit Edison'un henüz hayatta olduğu bilgisine de yer verdiği görülmektedir: "Telgrafi, telefonu, ilk defa bulan Edison tam 600 keşifte bulunarak medeniyete büyük hizmetler etmiştir. Edison halen yaşıyor ve hâlâ yeni keşifler için çalışıyor. Bugün 83 yaşında bulunmaktadır (sayı, 37, s.5)."

1.17. 'Çocuk Sesi' Dergisinde 'Spor' Bölümü

Derginin 'spor' bölümünde ise günümüzde 'Bölgesel Amatör Ligde' mücadele eden 'Vefasporun' ve 'İstanbul Süper Amatör Ligde' mücadele eden 'Beykozsporun', 1929 yılında oldukça popüler futbol takımları olduğu görülmektedir: "Birinci Takımlar: Fenerbahçe:3-Beykoz:0; Beşiktaş:1-Vefa:0. İkinci Takımlar: Fenerbahçe:4-Beykoz:0; Beşiktaş:2-Vefa:0 (sayı, 30, s.12)."

Günümüzde de yaşanan sporda şiddet olaylarının, 1930 yılında da yaşandığı ve ne yazık ki benzer mevzuların vuku bulduğu görülmektedir: "Her Türk çocuğunun en birinci arzusu sporun yükselmesi, ecnebilere karşı büyük bir varlık göstermesi olmalıdır. Oyun sahalarında bir tarafın galip

gelmesini arzu eden insan hiçbir zaman karşı tarafın düşmanı olmamalıdır. Bizde böyle olmuyor: Tekme ile adam öldüren, sakat bırakan, birbirlerini dövmeğe kalkan oyuncu mu istersiniz? Vur öldür diye oyuncuları teşvik eden seyirci mi istersiniz. Bizde hep bol bol var... Bugün çocuklarsınız lâkin yarın spor sahalarında Türklüğünüzü ecnebilere karşı yükseltecek gençlere teşkil edeceksiniz. Böyle birbirine düşman kesilen kulüpçü zihniyetlerine sakın düşmeyiniz-Bahri (sayı, 33, s.6)."

Derginin, okurlarını spor yapmaları konusunda da teşvik ettiği görülmektedir: *"Açık havada beden terbiyesi: Gürbüz çocuk olmak için en birinci şart sıhhatimize iyi bakmaktır. Sıhhatin en büyük ihtiyacı havadır. Bazı aileler havadan korkarlar, çocuklarını bu güzel gıdadan mahrum ederler. Beden terbiyesi de gürbüz olmanın en mühim şartlarından biridir... Beden hareketleri yapılırken vücut mümkün olduğu kadar elbiselerden uzak kalmalıdır. Kısa bir don, bir fanila ile yapılan hareketlerden vücut çok istifade eder... Daima açık havaya koşunuz (sayı, 38, s.4)."*

Derginin 'spor' bölümünde bir nevi 'maç özetinin' yapıldığını da söylememiz mümkündür: *"Geçen Cuma günü stadyum İstanbul sporunun en heyecanlı günlerini yaşadı. Çünkü o gün İstanbul'un iki kuvvetli kulübü karşılaşacaklardı. Cumhuriyet Halk Fırkası İstanbul merkezi tarafından ortaya konan İstanbul şildi için her iki taraf iyi neticeler almak istiyordu. Bu maçın gerçi, şampiyonluğa tesiri yoktu. Fakat hususi mahiyette olan bu maç herkese İstanbul şampiyonu hakkında en mühim bir fikri verecekti. Cuma günü evvela Beşiktaş'la, Vefa karşılaştılar, neticede birbirlerine üçer gol atarak berabere kaldılar. Bundan sonra Fener-Galatasaray maçı başladı. İlk hücumu Galatasaray yaptı. Fenerliler karşı koydu... Zeki birinci devre biterken üçüncü golü de yaptı... Nihayet Galatasaray da ilk ve sonuncu sayısını yaparak oyun Fenerbahçe'nin galibiyeti ile bitti. –Bahri-Sarılâcivert-Fenerbahçe:3-Sarıkırmızı-Galatasaray:1 (sayı, 35, s.13)."*

'Askerî' alanda mücadele edilen Yunanlılar ile 'futbol' alanında da benzer bir mücadelenin olduğu görülmektedir: *"Bu haftadan itibaren İstanbul'da heyecanlı spor maçları başladı. Geçen Cuma günü Yunanistan'dan gelen Şimali Yunanistan futbol şampiyonu ve Selânik birincisi Aris takımı Fenerbahçe ile Pazar günü de Galatasaray ile çarpıştı. Hemen hemen denebilir ki son birkaç sene içinde bu iki maç kadar heyecanlı alâkalı bir oyunu İstanbul sporcuları seyretmemiştir. Zira Yunanlıları İzmir'de denize döken Türk, stadyumda şüphesiz ki onun sporcu gençlerine mağlûp olmak istemezdi. Bunun içindi ki maç günleri stadyum gerek Türk gerek Rum gençleri ile o kadar kalabalıktı ki gelenler 7.000, 8.000 kişi vardı... Oyuna bizimkilerin hücumu ile başlandı. Kuvvetli hücumlar. Onuncu*

dakikada Fener kaptanı Zeki ilk golü yapıyor. Sıkı bir çekiş... Top Yunanlı sporcuların kalesinde... Bittabi stadyum alkıştan kırılıyor. Hele Çocuk Sesi karilerinin mini mini ellerinin alkışları saniyelerce sürüyor... Fenerbahçe:2-Yunanlılar:2; Galatasaray:5-Yunanlılar:1 (sayı, 47, s.14)."

Derginin, 'voleybol' alanındaki gelişmeleri desteklemek amacıyla 'kupa' teşvikinde bulunduğu dikkat çekmektedir; "Voleybol müsabakamız: İstanbul ilkmektepleri arasında bir voleybol müsabakası açacağız. İstanbul ilkmektepler Voleybol şampiyonu olan takıma 'Çocuk Sesi' kupası hediye edilecektir (sayı, 50, s.1)."

1.2.Araştırmanın Amacı

Bu çalışmada, 'Çocuk Sesi' dergisinin, kız ve erkek okurlarına yaklaşımı, pedagojik açıdan metinlerin çocuğa göre uygunluğu, birinci gelen okurlara verilen hediyelerin niteliği ve okurlarından bahsederken kullandığı unvanların analizini yapmak amaçlanmaktadır.

1.3. Araştırmanın Problemi

Bu çalışmanın problemi, 'Çocuk Sesi' dergisinin okurlarına olan yaklaşımını belirlemek ve dergide yer alan metinleri pedagojik açıdan değerlendirmektir.

1.4.Araştırmanın Alt Problemleri

Araştırmanın alt problemleri şunlardır:

1. 'Çocuk Sesi' dergisinin, kız ve erkek okurlarına bakış açısı nasıldır?
2. 'Çocuk Sesi' dergisinin, bazı metinlerinde geçen, çocuklara uygun olmayan cümleler, hangi cümlelerdir?
3. 'Çocuk Sesi' dergisinin, okurlarına takdim ettiği hediyelerin niteliği nelerdir?
4. 'Çocuk Sesi' dergisinin, okurlarına hitap şekli nasıldır?

2.YÖNTEM

Bu çalışmada, 'nitel araştırma yöntemi' kullanılmıştır.

2.1. Araştırma Tekniği

Araştırmada, 'doküman incelemesi' tekniği kullanılmıştır. Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu ve olaylar hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar (Yıldırım ve Şimşek, 2013, s.217).

2.2.Doküman İncelemesinin Aşamaları

Doküman incelemesi belli başlı beş aşamada yapılabilir: (1) *dokümanlara ulaşma*, (2) *özgünlüğü (orijinallik) kontrol etme*, (3) *dokümanları anlama*, (4) *veriyi analiz etme*, (5) *veriyi kullanma* (Forster, 1995 akt. Yıldırım ve Şimşek, 2013, s.223).

Bu kapsamda, araştırma dokümanlarının orijinal nüshaları CD aracılığı ile elde edilmiştir. Kurumsal yoldan elde edilen araştırmanın güvenilirliği kontrol edildikten sonra dokümanlar, tematik açıdan sınıflandırmaya tabii tutulmuştur. Arından sınıflandırılan temaların analizi yapılmıştır.

2.2.1. Analize Konu Olan Veriden Örneklem Seçme

Doküman incelemesine dayalı araştırmalarda, tüm doküman verisinin bir bütün olarak analize konu olması mümkün olmayabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2013, s.227). '*Çocuk Sesi*', dergisinin 1938 yılında tespit edilen 464. sayısı evren kapsamında değerlendirilmiş ilk 50 sayısı ise örneklem olarak seçilmiştir.

Araştırmanın örneklem seçiminde, '*sistemik örnekleme*' tercih edilmiştir. Evrene dâhil olan birim veya bireylerin *sayısal, kronolojik veya alfabetik* olarak sıraya dizilmesi gerekir (Yıldırım ve Şimşek, 2013, s.132). '*Çocuk Sesi*' dergisinin ilk 50 sayısı '*kronolojik sıralama*' kapsamında incelenmiştir.

2.2.2. Kategorileri Geliştirme

Araştırmanın verileri, '*kategorilere*' ayrılarak incelenmiştir. Araştırma kapsamında, '*Yaklaşım*' ve '*Eğitim*' kategorileri tespit edilmiştir. Her kategori altında yapılacak analize konu olan veri, sadece ilgili o kategori altında yer alır ve böylece aynı veri birden fazla kategori altında verilmez (Yıldırım ve Şimşek, 2013, s.228). Kategorilere ayrılarak incelenen veriler, ardından temalarına göre sınıflandırılmıştır.

2.2.3. Analiz Birimini Saptama

Araştırmanın amacına bağlı olarak değişik analiz birimleri söz konusudur: *sözcük, tema, karakter, cümle veya paragraf, madde ve içerik* (Yıldırım ve Şimşek, 2013, s.229). Bu araştırmada da elde edilen verilerin analiz '*temaların*' belirlenmesi ile yapılmıştır. Elde edilen veriler, '*cinsiyet*', '*çocuğa uygunluk*', '*hediyelerin nitelikleri*' ve '*okur unvanları*' açısından dört farklı temada incelenmiştir.

3.BULGULAR

3.1.‘Çocuk Sesi’ Dergisinin Erkek ve Kız Okurlarına Yönelik Bakış Açısına Dair Bulgular

1929 yılına ait derginin 5. sayısı incelendiğinde, Afrikalı erkek çocuğun, arkadaşı Gülfem’e; *“Gülfem, bak ne güzel halka! Sen çayı hazırlarken ben de onların üzerinde sallanacağım (sayı, 5, s.3).”* demektedir. Basow (1986), çocukların, yedi yaşından itibaren cinsiyet rollerine uygun etkinlikleri gerçekleştirmeye ve bireysellik ve toplumsallık gibi davranışları sergilemeye hazır hale geldiklerini belirtmektedir. Gülfem’in çayı hazırlaması cinsiyet kavramından kaynaklı rol dağılımı içinde değerlendirebileceği gibi aksi bir bakış açısı da muhtemeldir. Çocuk kitapları ile ilgili yapılan araştırmalarda da geleneksel cinsiyet rollerine fazlasıyla atıfta bulunulduğu tespit edilmiştir. Kadınların geleneksel olarak; yemek, ev işi yapan, çocuklara bakan ev hanımı, erkeklerin ise çalışan, eve ekmek getiren baba figürü olarak temsil edildiği ortaya konmuştur (Sayılan, 2012; Göl, 2011; Esen ve Bağlı, 2002 akt. Şıvgın, 2015, s.42).

Derginin, kız ve erkek çocukların ilgi alanlarına göre etkinlikler düzenlediği görülmektedir: *“Bu levhayı erkek çocuklar kopya edip renklerle boyasınlar. Kız çocuklar da öreker bize göndersinler (sayı, 11-12, s.7).”*; *“Eğer, kız iseniz bebek yapmayı vapur yapmaya tercih edersiniz (sayı, 19, s.6).”*

Derginin, yine cinsiyetler arası beklentilerden yola çıkarak kız çocuklardan bazı etkinlikler yapmalarını beklemektedir: *“Haydi bakalım küçük dostlarımızın ablaları 1. ve Çocuk Sesinin Hanım Kızları Kardeşlerinize sınıf geçme hediyesi olarak bunu işleyiniz. Eğer Çocuk Sesine de bir tane yapıp göndermek isterseniz memnuniyetle kabul ederiz. İşbaşına Hanım Kızlar (sayı, 21, s.7).”*

Derginin, 24.sayıda ise dünyaya gelen bir erkek bebeğinin babasına, tebrik yazısının yazıldığı görülmektedir: *“Ortaköy İnönü Yatımektebi muallimlerinden M. Şükrü Bey kardeşimizin bir erkek çocuğu dünyaya gelmiştir. Kâmran adı verilen yarının bu sevgili Çocuk Sesi kariine uzun ömürler dileriz (sayı, 24-25, s.2).”*

‘Kızlar İçin’ bölümü altında ise dergi, ‘kız çocuklarına’ ayrı bir sayfa açılacağını ve bundan sonraki sayılarda kızlara özel bir sayfanın da yer alacağı bilgisini vermektedir: *“Aziz okuyucu kızlarım. Hepinizden beş aydan beri birçok mektuplar aldık. Bu mektuplarınızda sizin için ayrı bir sayfa istiyordunuz. Halbuki gerek hikâyelerimiz gerek karikatürlerimiz hem sizin*

için hem erkek kardeşleriniz için hazırlanıyordu. Nihayet bu sayıdan itibaren sizin için de ayrı bir sayıya açıyoruz (sayı, 37, ss.10-11)."

3.2. 'Çocuk Sesi' Dergisinin Bazı Metinlerinde Geçen Çocuklara Uygun Olmayan Cümleler

'Çocuk Sesi' dergisinin, hitap ettiği okur kitlesinin yaşları göz önünde bulundurulduğunda ve derginin çocuk ve genç nüfusu baz alarak hazırladığı dikkate alındığı takdirde bazı metinlerde geçen cümleler '*pedagojik açıdan*' incelendiğinde '*çocuğa görelilik ilkesine*' uygun '*olmadığı*' görülmektedir. Bu cümlelerden bazıları ise şunlardır: "*Yunan neferilerinin kolları vücutlarından ayrılmış havada uçuyordu (sayı, 4, s.6)."*; "*İpopotamdan adamın göbeğinde yüz başlı bir yılan peyda oldu ve kanını içmeye başladı (sayı, 8, s.6)."*; "*... köleler bu adamın etrafında sıra durur ve damarlarını bu yüz başlı yılanı verirlerdi (sayı, 8, s.6)."*; "*Zaten Çanakkale'de üç yerinden vurulmuş, hain bir şarapnel parçası ayağının iki parmağını koparmıştı (sayı, 10, s.2)."*; "*Fakat fazla nazdan muğber olan vahşi yunan askerlerinden biri omzundan çıkardığı süngüsünü kudurmuş köpek gibi atılarak bir can için vatanın mermisini düşman ellerine terketmeyi en büyük kahpelik addeden anamın vücuduna birkaç defa sokup çıkardı (sayı, 21, s.11)."*; "*Irz ve namus düşmanı palikaryalar (sayı, 23, s.8)!"*; "*Soruyor musun? Günde 800 kâfir keseriz (sayı, 29, s.9)."*; "*...senin pis vücudundan dünya kurtulacak! (sayı, 36, s.5)."*; "*Boa, ancak çekilmez acılar arasında iki saat sonra can verir (sayı, 41, s.5)."*; "*Kesik kolunun, sarkan parçasını büktü, belindeki kuşağın arasına soktu (sayı, 43, s.10)."*

"Eğitici, öğretici, bilgilendirici ya da eğlendirici' olması beklenen metinlerde derginin, '*sigaraya*' yönelik ifadelerin yer aldığı metinleri ise çocuklara hangi amaçla verdiği anlaşılammaktadır: "*Edvardo ilk sigarayı üç yaşında iken içmiştir. Dört yaşında günde dört sigara içerdi. Fakat bizim bildiğimiz sigaralardan değil; resme bakınız elindeki yaprak sigaralardan. Tütün kralı gazetelere şu sözleri söylemiştir: -'Bilirsiniz, benim sigara içmeyeceğim hiçbir an yoktur. Hatta gelecek sene günde kırk sigara içeceğimi zannediyorum... Lâkin sigara üstüne sigara içmek pek hoş görülmez. Hoş bir küçük çocuğun sigara kullanması iyi bir şey değil ya (sayı, 26, s.14)!"*; "*Oh nihayet tuttum ya, hadi çocuklar, sigara içelim: bakın nasıl içer diyordu? Sigara mı? O benim ağızıma nasıl sığar? Bütün kuvvetimle çırpındım. O vakit küçük kız: 'Kaçacak durun bir bacağına kiralım' dedi. ...Nihayet sigara geldi... Benim onu ağızımda tutuşum hoşlarına gidiyor ve kendi babalarının sigara içişlerine benzetiyorlarmış (sayı, 41, s.7)!"*;

Yine derginin, bazı metinlerinde yer alan bazı cümlelerinde çocukların ahlâkî gelişimine zarar verebileceği düşüncesinin göz ardı edildiği görülmektedir: “*Bir Çin hakanının kızı olan karısını, kendi gözü önünde sevmelerine dayanamamıştı (sayı, 44, s.7).*”

Dergide, ‘Nişan Yüzüğü’ bölümü de dikkat çeken bir diğer konudur; “*Nişan yüzüğü acaba niçin ve nasıl âdet edilmiştir? Mısır eserleriyle uğraşan İngiliz profesörlerinden Dan Watson isminde bir âlim şu suretle keşfetmiştir...(sayı, 40, s.5).*” ‘Çocuk Sesi’ dergisinde, “ ‘Nişan Yüzüğü’, bölümü gerekli midir?”, “Bu olayı çocuklar idrak edebilir mi?” şeklinde yorumlanabileceği gibi çocukları geleceğe hazırlama, aileleri ile günlük hayatlarında görebileceği bir olay olarak da öğretilmesinde bir sakınca olmadığı şeklinde de yorumlanabilir.

3.3.‘Çocuk Sesi’ Dergisinin Okurlarına Takdim Ettiği Hediyelerin Niteliği

‘Çocuk Sesi’ dergisinde haftalık olarak sorulan bilmecenin cevabını bilen birincilere ya da dergi kuponlarını kesip istenilen sayıyı toplayıp gönderen okurlarına takdim ettiği hediyeler ise şunlardır: “*bir futbol veya voleybol topu (sayı,1, s.15).*”; “*coğrafya kitabı (sayı, 2, s.15).*”; “*spor fanilasası (sayı, 4, s.8).*”; “*odun üzerine resmedilmiş zarif bir yağlı boya tablo (sayı, 5, s.7).*”; “*zarif bir hediye (sayı, 6, s.7).*”; “*zarif bir resim albümü (sayı, 7, s.8).*”; “*bir küçük matbaa (sayı, 8, s.7).*”; “*cep saati (sayı, 9, s.7).*”; “*bir mektepli çantası (sayı, 10, s.7).*”; “*İstanbul’dan kazanırsa mini mini bir kuzu, taşradan olursa zarif bir hediye (sayı, 11-12, s. 15).*”; “*satranç kutusu (sayı, 13, s.8).*”; “*arzu ettiği kulübün spor kemeri gibi çok zarif 2 hediyesi (sayı, 14, s.8).*”; “*bir deniz mayosu, taşra kariimize bir pergel takımı (sayı, 15, s.7).*”; “*kura çekilerek muhit mecmuasının şimdiye kadar çıkan 350 kuruş kıymetinde yedi sayısı (sayı, 18, s.8).*”; “*zarif bir dolma yazı kalemi sayı, 20, s.10).*”; “*dolma kalem (sayı, 23, s.11).*”; “*12 nüshanın mükâfat kuponlarını biriktirip kura çekilecek birinciye gramofon (sayı, 26, s.1).*”; “*Hacıbekir şeker (sayı, 28, s.15).*”; “*bir kutu Hacıbekir şeker (250) kurşluk (sayı, 29, s.15).*”; “*bir mektep çantası (sayı, 30, s.14).*”; “*bir tayyare piyango bileti (sayı, 31, s.14).*”; “*bir bahar fanilasası (sayı, 32, s.16).*”; “*bir spor fanilasası (sayı, 33, s.17).*”; “*bir futbol topu (sayı, 36, s.15).*”; “*deniz mayosu veya bir fanila (sayı, 38, s.14).*”; “*bir kutu şeker (sayı, 39, s.15); birer fotoğraf makinesi (sayı, 42, s.15).*”; “*bir adet kumbara (sayı, 44, s.15).*”; “*bir kutu şeker (sayı, 45, s.14).*”; “*yazı kalemi (sayı, 45, s.15).*”; “*mükâfat geçen sayının zengin hediyeleridir (sayı, 46, s.14).*”; “*Beyoğlu’nun en meşhur fotoğrafhanesi olan Jül Kanzler Atelyesinde bir fotoğraf çekilecek ve çocuk sesine geçecektir (sayı, 48,*

s.1)."; "bir adet iş bankası kumbarası (sayı, 48, s.15)."; "bir adet kışlık yün fanila (sayı, 49, s.6)."; " yazı kalemi (sayı, 49, s.14)."; "Pazartesi günü öğleden sonra Galata Express matbaasında bize müracaatle Jül Kanzler fotoğrafhanesinde resmi çektirilecektir (sayı, 50, s.15)."

4. 'Çocuk Sesi' Dergisinin Okurlarına Hitap Şekli

2 Ocak 1935 tarihinde yürürlüğe giren 'Soyadı Kanunu' öncesinde 1928-1930 yılları arasında çıkan 'Çocuk Sesi' dergisinin incelenen ilk 50 sayısında, soyadı kanunu henüz çıkmadığı için dergi, kuponları biriktirip hediye kazanan ya da bilmeceyi doğru yanıtlayarak birinci olan okurlarının isimlerini açıklarken, dedesi ya da babasının adı veya onların meslekleri ya da çocukların okudukları okullar üzerinden yazmayı tercih ettikleri görülmektedir: "Ankara Şurayı Devlet Azasından Vasfi Beyin oğlu Fikret (sayı, 5, s.8)."; "Edirne Hudut Tabur Kumandanı Necati Beyin oğlu Ertuğrul (sayı, 6, s.8)."; "İzmir Erkek Muallim Mektebi'nden Fehmi Oğuz Beye (sayı, 7, s.8)."; "Samsun-Sivas Demiryolu Harekât Müdürü Refik Beyin kızı Nevin (sayı, 8, s.8)."; "Rumeli Hisarı'nda Mescidi Şerif İmamı oğlu Remezan (sayı, 9, s.7)."; "Havza Osmaneli köyü başmuallimi Mahmut Bey oğlu Fevzi (sayı, 10, s.8)."; "Bakırköy istasyon civarında no 5'te Binbaşı Sıtkı Bey torunu Nizamettin (sayı, 11-12, s.15)."; "İzmir dibekbaşı morhane sokağı Mevlane Tekkesinde Huyriye (sayı, 14, s.7)."; "İsviçre'de tahsilde bulunan Ferdi Nihat (sayı, 15, s.8)."; "Üsküdar Posta Müdürü Yakup Beyin nezdinde Lamia Kemal ve Hami (sayı, 16, s.8)."; "Üsküdar Altınzade Küçükçamlıca caddesi Dr. Sadık Nuri Bey oğlu Vedat (sayı, 17, s.8)."; "Edirne Orman Müdürü İbrahim Bey oğlu Muzaffer(sayı, 18, s.7)."; "Bozöyükte tarakki caddesinde bozacı Tahir ağa mahtumu Yahya Münif (sayı, 20, s.10)."; "Ankara İmalatı Harbiye Binbaşı Ahmet Bey oğlu Turgut (sayı, 22, s.11); "Amasya Tütün Fabrika Müdürü Numan ustanın kızı Cahide (sayı, 28, s.15)."; "Edirne Onbirinci Hudut Tabur Kumandanı Necati Bey oğlu Ertuğrul (sayı, 29, s.15)."; "Çapa Kız Muallim Mektebinden 521 Safiye (sayı, 30, s.15)."; "Anadoluhisarı su bentlerinde Kâmil Beyin kızı Müeyyet (sayı, 32, s.1)."; "Tophane karabağ camii çıkmazı no 9'da berber Nurettin (sayı, 33, s.15)."; "Ankara Kız Lisesinde 3'üncü sınıfta Muhiddin (sayı, 33, s.16)."; "Galatasaray Lisesi, 1360 Adnan (sayı, 34, s.1)."; "Çanakkale Ortamektep 291 M.Fethi (sayı, 36, s.14)."; "Eyüp Nişancı Siyah Murat Dergâhı Ahmet Bey ve hanımlar (sayı, 37, s.15)."; "İtalyan Mektebinden üçüncü sınıf Yomtov Halton (39, ss.14-15)."; "Galasaray'dan 1473 Hamit Bey ve hanımlar (sayı, 40, s.15)."; "Ankara Emniyeti Umumiye Müdüriyetinde polis müfettişi Nihat Bey nezdinde İffet (sayı, 41,s.15)."; "Gedik Paşada Fransız Mektebinde talebesi Ahmet Niyazi Bey (sayı, 42, s.15)."; "Bursa: telgraf memuru Muhittin ef. oğlu Ahmet

Fahri b. (sayı, 44, s.15).”; “Eskişehir Osmanlı Bankası Hukuk Müşaviri Namık Beyin oğlu Osman Bey (sayı, 45, s.14).”; “Adana: Kale Kapısında bakkal Ali Rıza b. (sayı, 46, s.15).”; “İstanbul: Beşiktaş vişne camii meydan sokağı no 12 de Serkomiser İbrahim Fevzi b.mahdumu edip Fevzi b. (sayı, 47, s.15).”; “Beyoğlu Tepebaşı çatma mescit no 64 yorgancı ve koltukçu Üsküplü Nurettin Ali ef. (sayı, 48, s.15).”; “Manisa Onbirinci Noter Aptullah Hamit Beyin mahdumu Adil Bey (sayı, 49, s.14).”; “Galatasaray Lisesi ihzari 2 den 482 numaralı Hıdır ef. (sayı,50, s.15).”

Dergide, kazananların adının yer aldığı bölümler ise şunlardır: ‘birer kart kazananlar’, ‘birer kartpostal alanlar’, ‘birer şiir kitabı kazananlar’, ‘birer kitap alanlar’ ‘bir çocuk sesi kazananlar’ ve ‘isimleri çıkanlar’.

SONUÇLAR

1928'de yeni Türk alfabesinin kullanılmaya başlanmasının ardından çocuk dergilerinin sayısında ve çıkış süresinde artış gözlenmiştir. Ancak bugün için hem eski harfli hem de yeni harfli çocuk dergilerinden hangilerinin tam anlamıyla/bütünüyle "çocuk edebiyatı" sahasına girdiği üzerine de ciddi bir araştırmanın yapılması zorunlu görünmektedir (Çıkla, 2005, s.96).

Çıkla, (2005, ss.101-102), bir çocuk dergisinin çocuk edebiyatına dâhil edilebilecek bir süreli yayın sayılabilmesi için hangi şartları taşıması gerektiğini ve "çocuk dergisi" ile "çocuk edebiyatı dergisi" arasında belirgin farkların olması gerektiğini belirtmektedir (Çıkla, 2005, ss.101-102).

‘Çocuk Sesi’ dergisi üzerine yapılan literatür araştırmasında, derginin, Cumhuriyet sonrası yeni harflerle basılan çocuk dergilerinden Ateş (1930), Çocuk Sesi (1932), Afacan (1934) gibi dergi isimleri arasında yer aldığı görülmektedir (Çıkla, 2005, s.101). İlgili literatür taramasında ‘Çocuk Sesi’ dergisinin çıkış yılı 1932 olarak belirtilmektedir. Ancak derginin ilk sayısı Ömer Faruk Gürtunca editörlüğünde 27 Aralık 1928 tarihinde çıkarılmıştır. Derginin akademik boyutta incelemesinin ise ilk kez bu çalışma ile ele alındığı tespit edilmiştir.

Bu çalışmada, ‘Çocuk Sesi’ dergisinin 1928-1930 yılları çıkan arasında ilk 50 sayısı üzerine bir inceleme yapılmıştır. Yapılan incelemede dört farklı sonuç tespit edilmiştir. Veriler kapsamında elde edilen sonuçlar aşağıda yer almaktadır:

1. ‘Çocuk Sesi’ dergisinin erkek ve kız çocuklarına bakış açısı ‘cinsiyet’ açısından ‘kız’ çocukları için ‘kâğıt bebek yapımı’, erkek çocuklar için ‘spor’

bölümü gibi her iki cinsiyetin ilgi alanlarına yönelik onları memnun edecek konuların dergide yer aldığı sonucuna ulaşılmıştır.

2. Derginin bazı metinlerinde geçen, “*Kesik kolunun, sarkan parçasını büktü, belindeki kuşağın arasına soktu (sayı, 43, s.10).*” gibi tartışmaya açık cümlelerin pedagojik açıdan ‘*çocuğa uygun olmadığı*’ tespit edilmiştir.

3. Derginin okurlarına takdim ettiği hediyelerin niteliği incelendiğinde, ‘*mini kuzu, tayyare piyango bileti, deniz mayosu, fotoğraf makinesi ve gramofon*’ gibi farklı nitelikteki hediyelerin de verildiği saptanmıştır.

4. Derginin okurlarına hitap şekli incelendiğinde, 1928-1930 yılları arasındaki sayıları incelenen derginin, henüz ‘*Soyadını Kanunu*’ ‘*çıkartılmadığından*’ dolayı okurlarının isimlerini, babalarının ya da dedelerinin isimleri ya da onların mesleklerine yer verilerek “‘*Edirne Onbirinci Hudut Tabur Kumandanı Necati Bey oğlu Ertuğrul (sayı, 29, s.15).*’”; “*Bakırköy istasyon civarında no 5’te Binbaşı Sıtkı Bey torunu Nizamettin (sayı, 11-12, s.15).*” şeklinde yazıldığı, bazı yazılar da ise çocukların eğitim ve öğretim gördükleri okulun adı ve okul numaralarının da eklenerek “*Galatasaray Lisesi, 1360 Adnan (sayı, 34, s.1).*” yazıldığı tespit edilmiştir.

Derginin okurlarına olan yaklaşımı incelendiğinde ‘*okurla konuşuyormuş*’ gibi bir üslubu olduğu “*34-üncü mektepten Ömer Faruk Beye: Tabii değil mi ya! Şiiri siz yazacaksınız (sayı, 30, s.11).*” ve dergide yer alan bazı metinlerinde geçen “*Günde 800 kâfir keseriz (sayı, 29, s.9).*” gibi bazı cümlelerin ise pedagojik açıdan ‘*çocuğa uygun bulunmadığı*’ görülmektedir.

‘Çocuk Sesi’ dergisi, Türkiye Cumhuriyeti’nin Latin harfleri ile basılan ilk süreli çocuk dergisidir. Bu özelliği, onu, diğer süreli çocuk dergileri arasında öne çıkarmaktadır. Cumhuriyet tarihi sonrası ‘çocuk edebiyatı süreli yayınları’ alanında incelenmesi gereken temel kaynaklar arasında yer almaktadır.

KAYNAKLAR

- Akbayır, S. ve Şahin, Ş. (2005). “Yaş Guruplarına Göre Çocuklar İçin Edebiyat”. *Hece Aylık Edebiyat Dergisi: Çocuk Edebiyatı Özel Sayısı*, 9, 104-105.
- Arıcı, A.F. (2016). *Çocuk Edebiyatı ve Kültürü*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Basow, S. (1986). *Gender stereotypes and roles- third edition*. California: Brooks/Cole.

- Çıkla, S. (2005). Tanzimat'tan Günümüze Çocuk Edebiyatı ve Bazı Öneriler. *Hece Aylık Edebiyat Dergisi: Çocuk Edebiyatı Özel Sayısı*, 9, 104-105.
- Çiftçi, F. (2013). Çocuk Edebiyatında Yaş Gruplarına Göre Kitaplar ve Özellikleri. *Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1 (1), 125-137.
- Esen, Y. ve Bağlı, M. T. (2002). İlköğretim Kitaplarındaki Kadın ve Erkek Resimlerine İlişkin Bir İnceleme. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, (35), 1-2, 143-154.
- Forster, N. (1995). The analysis of company documentation. In C. Casell & G. Symon (Eds.) *Qualitative method in organizational research: A practical guide*. London: Sage.
- Göl, M. (2011). *Çocuk Edebiyatında Cinsiyet Rollerini: Mustafa Ruhi Şirin ve Ayla Çınaroğlu'nun Eserleri*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Gürtunca, F. M. (1928). *Çocuk Sesi*. 1 (25), 1-237. İstanbul: Ankara Caddesi, İlhami Fevzi Matbaası.
- Gürtunca, F. M. (1929). *Çocuk Sesi*. 1 (25), 1-237. İstanbul: Ankara Caddesi, İlhami Fevzi Matbaası.
- Gürtunca, F. M. (1930). *Çocuk Sesi*. 2 (50), 238-628. İstanbul: Ankara Caddesi, İlhami Fevzi Matbaası.
- Şıvgın, N. (2015). *Cinsiyet Rollerini Eğitim Etkinliklerinin Anasınıfına Devam Eden 60-72 Aylık Çocukların Toplumsal Cinsiyet Kalıplarına Etkisinin İncelenmesi*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Sayılan, F. (2012). Toplumsal Cinsiyet ve Eğitim-Olanaklar ve Sınırlar. F. Sayılan, (Ed.), *Toplumsal Cinsiyet ve Eğitim, içinde* (13-67). Birinci Baskı. Ankara: Dipnot.
- Seven, S. (2010). *Edebi Metinlerle Çocuk Edebiyatı* (Ed. Şener Demirel), Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Sever, S. (2007). *Çocuk ve Edebiyat*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. 9. Genişletilmiş Baskı. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- İnternet Kaynakları**
- Cezayirlioğlu, H. (2012). *Çocuk Sesi Dergisi*. 30 Mart 2018, <http://www.halduncezayirlioglu.com/2012/10/cocuk-sesi-dergisi/>

Melike Eerdil
'Çocuk Sesi' Dergisinin İlk 50 Sayısı Üzerine Bir İnceleme
An Investigation Of The First 50 Editions Of 'Çocuk Sesi' Periodical